

dene trave 10, mehkega glistnika 5, rosulje 2, pasjega repa 1, bele deteljice 12, rudeče 10, hmeljnate detelje 10, korninšice 2, pimpinelice 2, polžarce 1 funt. To je 100 funtov na 1 oral.

Pri posevanji teh mnogovrstnih semen naj se ložeje seme loči od težjega in samo za-se seje, sicer se ne bo lepo enako razdelilo.

Zemlja pred setvijo semen se mora pridno obdelati in pripraviti za posév — to je, globoko se mora zrahljati (izorati), vse kepe prav na drobno razdrobiti, kamenje pobrati, pepél odpraviti in svet lepo poravnati. Vsaki rastlini se mora poskrbeti pripravno ležišče, — toliko bolj je pa to treba pri taci nježnih in drobnih semencih, kakor so trave! Če travno seme le več kakor čez en palec z zemljo pokriješ, ne bo ti kalilo.

Semena pa se sejejo sama ali pa s kakošnim žitom, ki seme prerašča prvo leto. Oboje zna dobro, oboje pa tudi slabo biti. Dobro je, ker žito varuje mlado travico pred prepekoma solnca in pred silo vetra; slabo pa je, ker ji žito, med katero travo seješ, jemlje živež. Iz vsega tega je očitno, da se mora žito, ki se s travami vred seje, redko sejati.

Eni svetujejo travna semena sejati spomladi, drugi pa v jeseni. Oboje zna prav biti, kakor je kraj. V jeseni je zato bolje sejati, ker se seme enakomerno in bolj popolnoma zaraste, kakor spomladi, ker ga dolga suša lahko zamori; nasproti pa je spet bolje travna semena spomladi sejati v taci krajih, kjer se zima zgodaj začne in hud in dolg mraz nježno kal pokonča.

Naj se gospodar po svojem kraji to ali uno izbere iz sledečega:

Travno seme samo naj se v dobro obdelano in lepo poravnano zemljo malega ali velicega srpana (julija in avgusta) seje, le s prav prav lahko brano naj se povleče in tudi z lahkim valjarjem potem povalí. Če travno seme s težko brano povlečeš, ga boš pregloboko pod zemljo spravil, da ti ga še polovica ne bo kalila.

V jeseni se seje med ozimino potem, ko je ta povlečena bila; sicer se pa ravná z njim, kakor s tistim, ki smo ga sejali meseca srpana.

Spomladi se seje med ozimino potem, ko je svet poprej z brano povlečen bil in se povalí z valjarjem; rahla povleka zemlje za setev travnega semena je tudi za žito dobra.

Spomladi se seje samo travno seme na travnik, ki je že pred zimo dobro obdelan bil in se ravná tako, kakor je bilo gori od setve meseca srpana rečeno.

Seje se tudi spomladi med jaro žito, ki ima dozoreti; tako se sicer navadno ravná, pa ni vselej dobro.

Seje se pa tudi spomladi med jaro žito, ki se zeleno kosí, kakor med oves, ječmen ali ajdo. To je najboljšo, ker jarina iz začetka travico, dokler je mlada, varuje in mokroto zadržuje, pa ji vendar dolgo živeža ne krati, ker ne ostane tako dolgo na tistem mestu, da bi zorelo.

Sklenemo pa ta spis z besedami Švercovimi, ki se tako le glasé: „Dobre senožeti so podpora živinoreji, pomoč kmetijstvu, bogastvo gospodarju, zaklad posestniku. Slabe senožeti pa so sramota gospodarju, škoda živinoreji in nadloga kmetijstvu.“

Gospodarske novice.

* *Trtna uš (filoxera)* dela čedalje več škode v nogradih na Francoskem. Zavoljo nje so ondi pokon-

čali dozraj že okoli 300.000 hektárov nogradov, pa pravijo, da jih je še toliko okuženih po tej pošasti. Tudi iz Dunajske okolice se sliši ista nadloga; zato je Dunajska kmetijska družba poslala posebno komisijo v one kraje, da preišče stvar, kako in kaj. — Pričakovalo se je pred par leti, da bode te škodljivke same po sebi kmalu konec, a zdaj se kaže, da ni tako.

* *Goljufij ponarejenega deteljnega semena* je čedalje več; zato je Česko gospodarsko društvo razposlalo okrožnico na vse svoje podružnice, naj take trgovce, ki prodajajo ponarejeno deteljno seme, naznajo z imenom c. kr. deželni vladi, da se morejo ostro kaznovati za tako goljufijo, ki veliko škodo dela kmetijstvu.

Za domače potrebe kaj.

* *Votlega zoba bolečine potolažiš hitro*, če majhen košček kafe deneš v luknjico zoba. — Tako beremo v „Puč. Nov.“

Novi vladni predlogi

o uravnavi zemljiškega davka.

Državnemu zboru je, kakor smo zadnjič povedali predložena postava o spremembi nekaterih oddelkov postave od 24. maja 1869. l. o zadevi v cenitve zemljišč zaradi uravnave zemljiščinega davka.

Poglavitne spremembe te postave po vladinem predlogu so sledeče:

Dosedaj sta v cenjevala posamesne parcele po dva in dva cenilca, ki ju je okrajna cenilna komisija za dotični oddelek izmed sebe izvolila; poročevalec (referent) jih je le spremljal in s svojim glasom le tedaj odločeval, kedar se cenilca o vcenitvi dotične parcele nista zedinila.

Vprihodnje bo pa referent vsako parcelo v svojem okraju sam v cenil; spremlja ga pa dotični župan ali pa dva moža, katera iz soseske župan v to odloči. Ti trije pa nimajo nobenega določilnega glasa, ampak pojasnujejo samo to, kar jih referent vpraša. Okrajni cenitveni referent predloži svoj operat potem okrajni cenitveni komisiji v pregled in odobrenje.

Dosedaj je gojzde cenil najprej referent sam in njegov operat sta dobila dotična dva cenilca v roko, da sta ravno tiste gozde in parcele tudi ona dva v cenila. Če nista referentovi v cenitvi pritrdila, in če kasneje ni on k njuni določbi pristopil, razsodila je potem okrajna cenitvena komisija, kaj naj veljá. Predno so pa okrajne cenitvene komisije pri taci različnih mnenjih razsodile, kaj naj obveljá, imele so pravico, na dotično mesto dva druga cenilca izmed sebe poslati, da ogledata zemljišče še enkrat in o svoji pozvedbi komisiji poročata.

Po novi postavi ima pa okrajna cenitvena komisija brez novega pregledovanja končno določevati, katera v cenitev naj obveljá, namreč: ali ima dotični referent, ali pa imata dotična cenilca prav.

Ob kratkem rečeno: po novi postavi pride v cenitev zemljišč iz rok izvoljenih cenilcev, v roke dotičnih c. kr. referentov (cesarskih uradnikov).

O ugovorih (reklamacijah) imajo po dosedanji postavi razsojevati okrajne in deželne cenitvene komisije.

Po novi postavi se ustanové za to posebne reklamacijske komisije (Reklamations-Commissionen), ktere stopijo namesto deželnih cenitvenih komisij, in se sestavijo na enak način, kakor so sestavljene deželne

cenitvene komisije; one bodo vsak ugovor (reklamacija) konečno razsojevale; zoper njihovo razsodbo ni nobena pritožba pripuščena.

Namerovana nova naredba je tudi ta, da se županom pošljejo pri razpisu reklamacij tudi mape in parcelni protokoli dotične občine, da je mogoče prepričati se vsakemu, kako so zemljišča tu in tam vcenjena; vrh tega prejme vsak posestnik posebno pôlo (Grundbesitzbogen), v kateri so vse njegove parcele z dotičnim razredom in obdelovanskim redom pa tudi mera od vsacega kosa vpisane, da se zamore o vsem prepričati, ali je prav ali ne.

No, ta naredba se nam potrebna zdi, ki je žalibog v dosedanji postavi pogrešamo; brez nje je tudi vsak, če še tako opravičen ugovor, nemogoč.

To so nameravane poglavitne premembe.

Namen tega spisa ni ta, vse podrobnosti nove postave pretresevati, ampak kmetovalce naše že sedaj o poglavitnih rečeh nameravane postave seznaniti, pa tudi državne naše gospode poslance opozoriti, da gledajo, da ne bo „res publica“ po novi postavi škode trpela!

Poglavitni namen te postave menda je pa ta, da se vcenitev hitreje izvrši, kakor je po določenih dosedanje postave mogoče, in da bodo manjši stroški, pa tudi ta, da se davek na podlagi nove vcenitve poprej naložiti more. Določen je namreč v postavi za vsako delo in opravilo in za vsako posamesno komisijo čas, o katerem ima svojo nalogo dovršiti; določeno je pa tudi, na kak način bo vlada s svojimi organi dotično nalogo izvrševala potem, če je kaka komisija ne bi o pravem času dognala, ali celó se je ne poprijela.

Za dognanje vcenitve je namreč postavljen obrok do konca leta 1880. Do tega časa ima namreč centralna cenitvena komisija za vsako deželo konečno veljavno vrstilno tarifo določiti, in na ti podlagi se bo za vsako deželo čisti prinos (donesek) izračunal, in davek za leto 1881. za deželo in na posamesne posestnike naložil.

Reklamacije se začnejo še le po tem, in ako učinijo pri naloženem davku kake spremembe, poravnale se bodo kasneje z dotičnimi posestniki.

Ali bo pa vse to davkoplačevalcem ali pa državni blagajnici na korist, in ali bode izdelek nove vcenitve tudi popolen, kakor imamo pravico ga pričakovati, tega si ne upamo trditi; bojimo se, da ne; zato še enkrat: „videant consules“, da še viša bremena se naložé na rame kmetovalcev, ki že dosedanje komaj nosijo!

Podučne stvari.

Blaznice (norišnice),

kakoršne morajo biti, in kaj je njih namen.

Spisal dr. Karol Bleiweis, primarij deželne blaznice Kranjske.

Kranjska dežela po sklepu lanskega deželnega zbora kmalu stopi v vrsto onih Avstrijskih dežel, katere imajo že mnogo let za svoje blazne dobro vredjene blaznice (norišnice).

Da je bilo to silno potreba, naj izpriča kratek zgodovinski ozir na staro norišnico našo.

Ko je nekdanji samostan diskalceatov, pozneje samostan usmiljenih bratov, postal bolnišnica, je izprva njen desni del vhoda pri tleh bil odločen za sprejem blaznih, ki so jih tu zaprli v majhne kolibe. Tisto poslopje, kjer je v bolnišnici dandanes blaznica, je leta 1827. iznova zidano bilo s 24 majhnimi sobami in dvojnima vratama, katerih ena so lesena z majhnim okni-

cem, druga pa iz železnega omrežja; mirni blazni so bivali v 2 delalničnih sobah. Bilo je po takem v tej deželni blaznici prostora za 37 blaznih.

Po „Topographie der k. k. Provinzialhauptstadt Laibach“ slavnega dr. Lippicha, nekdanjega mestnega zdravnika za uboge v Ljubljani, je bilo število blaznih na Kranjskem takrat tako majhno, da jih je leta 1828. treba bilo v norišnico sprejeti le 9, — 1829. leta 12, — leta 1830. le 4, — 1831. leta 8, — 1832. leta 5, tedaj v 5 letih skupaj 36, tedaj je nekdanj zadostovalo to poslopje, v katerem so blazni zaprti bivali, z majhnim prostorom zunaj hiše, ki so mu dali ime vrta, če tudi pravi vrt ni bil.

Ker je tedaj naši deželi zarad vedno silnejšega naraščanja blaznih — leta 1875. bilo je sprejetih 112, 1876. leta 98, leta 1877. pa 106 — tedaj v enem letu trikrat toliko, kakor nekdanj v 5 letih skupaj! — večji in boljše vredjeni zavod že davno sila potreben bil, zato se mi zdi primerno, seznaniti zdaj občinstvo z notranjo napravo in namenom dobre blaznice.

V Londonu bila je še le v sredi preteklega stoletja ustanovljena prva blaznica. — Koncem preteklega stoletja pa, ko je v Parizu divjala ljuta Francoska revolucija, dosegel je slavnoznani zdravnik blaznih Pinel z veliko težavo in celó nevarnostjo svojega lastnega življenja to, da je smel blaznim odvzeti verige, v katere so bili vklenjeni, kajti še v teku sedanjega stoletja shranovali so nemirne blazne v kletkah, tičnikom podobnih.

Prehuda sila, s katero so hoteli vkrotiti nemirne in besne blazne, rodila je leta 1840. na Angleškem nasprotno misel, doseči zdravilni namen brez vsake sile; ta sistema se imenuje „norestraint“. Slavnoznani Angleški zdravnik Conolly bil je prvi, ki je vsakoršno silo odpravil, in z dobrim vspehom bila je ta sistema v Angleških blaznicah in pozneje tudi po celem kontinentu vpeljana. Zdaj povsod in tudi pri nas skušamo vkrotiti nemirne in besne blazne le z lepo besedo in s pripomočjo primernih zdravil; ako se nam pa to po tem načinu ne posreči, osamotimo blaznega na dve ali tri ure, in kmalu se pomiri tako, da more zopet bivati med drugimi.

Vsak nagovor, vstop v celico, ali če se moramo dotakniti blaznega, zgodi se z največjo krotkostjo in zmirom tako, da se bolnik ne vstraši in ne razburi.

Tako ravnanje je pa le mogoče, če ima zdravnik v dobro vredjeni blaznici tudi veliko število dobrovoljnih, inteligentnih in neutrudljivih strežajev na strani.

Za nekatere izvanredne slučaje se poslužujejo zdravniki, kakor na Angleškem, tako tudi drugod, vendar še neke sile, to je, „jopice za silo“ (Zwangsjacke). Ta pripomoček je včasih potreben pri takih blaznih, ki se hočejo usmrtiti, in pri onih, ki so silno nesnažni.

Ne smemo se tedaj čuditi, da ima prosto ljudstvo pa tudi izobraženi svet še dandanes mnogo presodkov in tak strah pred blaznicam, da sorodniki izročijo le po dolgem premišljevanji na umu bolnega človeka blaznici.

Še le začetkom tega stoletja se je jelo bolj razširjevati prepričanje, da blazni niso hudodelniki, ampak le milovanja vredni bolniki vsled bolezni v možganih ali čutnicah. Nenaravni občutki, prečudno zmedene misli, zmešani govor, nemirno, včasih prav divje obnašanje: to so le znamenja bolezni; primeriti se morejo bolečinam in občutkom, ki jih imajo na srcu bolni, fantazijam onih za šenom zbolelih ali onemu hudemu nemiru, ki sili za vročnico bolnega človeka skočiti s postelje ali skozi okno.

Tako zdravniško spoznanje postalo je temelj se-